

иј 34., 1924. 25.

4—

19. IV. 1925.

КОМЕДИЈА

ВЛАДА СТ. ПЕТРОВИЋ

Иудо-зетвеници у Београду: М. Н. Германова као „Медеа“.

Художественици у Београду: М. Н. Германова као Медеја.

Comoedia

излази сваког понедељника. Главни уредник Никола Трајковић. Представник „Илустрације“ у редакцији Никола Б. Јовановић. Владислав Издавачко Удружење „Илустрација“ Београд, Космајска 22.

Београдско Народ. Позориште

Художествени Театер „Женидба“ и „Медеја“.

Човек брзо навикне на добро, па и на најбоље и почиње, ускоро, да их сматра као ствари које су, сасвим природно и нормално и без сваког труда и заслуге онакве какве су и којима се, после првог усхићења, не дuguје више никаква нарочита пажња нити признање. Када смо, пре неколико година, први пут видели Художественике, било је дивљења и бурног одушевљења при свакој појединој њиховој представи; касније, при њиховим следећим гостовањима, када нам је велики део њиховог репертоара био већ познат и када смо многа њихова комада виђали већ по други и трећи пут, то се одушевљење полако, темперирало у неко мирније, резервисаније, па, понекад, већ и критиком пројектето задовољство које су само још понеке нарочито ефектне новости, премиере — као, на пример, она „Села Степанчикова“ или „Краља мрачне одаје“ — успевале да појачају, да распале, поново, до старог, првобитног заноса. Овај пут, најзад, за прва три вечера художественичког гостовања, на којима су дата нама већ добро позната и претходно, можда, већ и савршеније извођења комада, оно се критично расположење — публике као и штампе — показало још заоштрено — и у нама се већ пробудила бојазан да су оне некадашње жарке и триумфалне руске вечери за навек прошле.

Четврта представа Худож. Театра (9. IV.) побила је, међутим, муњевито, ту нашу бојазан и ми смо пред чудесно отелотвореним карикатурама Гогољеве „Женидбе“ преживели, поново, једну од оних великих уметничких сензација какве их уме да ствара само Станиславскова гарда.

Довољно је позната и код нас та дивна, ведро сатиричка, безазлено враголанска комедија великог суморног смејача — који је овде хтео и успео да нам покаже најсунчанију страну рускога хумора — те није више потребно да, нарочито, препричавамо и хвалимо веселе перипетије и заплете, кроз које се несуђени младожења Поткољосин, најзад — оним својим класичним скоком кроз прозор — измигољио из постављене му ружичасте клопке брака, остављајући за собом ојађену невесту, кивног пријатеља, триумфирајући проводацику и целу публику у грохотном смеху. Није потребно да се ту задржавамо на самој тој класичној шали, хоћемо само да утврдимо да смо је овај пут видели у једном

класичном оквиру, да је била изведена, одиста, у Гогољевом духу, да су представљачи играли са једним неодољивим лакрдијским полетом, да су, нарочито, Г. Павлов и Г-ђа Гречова дали две фигуре (Поткољосина и Фиоклу) од ненадмашне и незаборавне комичне силе и језгронитости. Поткољосин Г. Павлова, једна — и у својој спољашности и у својим гестовима покретима — лако заобљена добричина, са оним вечитим, детињасто усрдним, широким осмехом на уснама, са оним својим напрасним ганутостима, раздраганостима, стидљиво тронутим усклицима, загрљајима и пољупцима и исто тако наглим и спонтаним збуњеностима, клонулостима, кукавичлудцима и шеретлуцима представља једну од најсјајнијих креација тог изванредног уметника који са чудесном силом расте у висину као и у дубину. Исто фасцинирајуће савршенство и код оне лакрдијски ћаволасте Фиокле Г-ђе Гречове: једна опака, лајава, матора роспија, проводачика од заната, сплеткаруша, пуна дрске префриганости, интрига, оштрих и лукавих речи и још оштријих, још лукавијих; кобачких погледа и гестова; једна сочна карикатура из шесетих година прошлога века у кринолину и са шареним шалом, надахнута ватреним темпераментом једне расне модерне уметнице. И остали представљачи сви на висини свога задатка: Г-ђа Краснобољскаја, у својој бујној блонд-лепоти једна веома примамљива Агафја, Г. Масалишинов ведар, лак, речит и убедљив у улози Кочкарјева гротески просноци Г. Г. Бакшејева, Васиљева и Сјерова — сваки за себе по једно ремекдело. Режија духовита, фино стилизирана и прецизна, једном речју: художествена.

Успех је био буран и искрен; Г. Павлов и Г-ђа Гречова бескрајно изазивани слављеници вечера.

Највећи подвиг и најлепши триумф Худож. Театра видели смо, ипак тек сутрадан, (10. IV.), на представи „Медеје“.

Сам избор већ те класичне трагедије Еурипида, а још више начин на који је она изведена значе једно одлучно одступање од освештане традиције Худож. Театра, од оног његовог данас већ сасвим кристализованог стила који се, развијен на комадима једног Достојевског, једног Горког, једног Андрејева и — пре свега! — једног Чехова, афирмирао у једном душевном, до последњих, најтанијих нианса спроведеном реализму, у једној уметности деликатних штимунга и дубоког унутрашњег преживљавања.

Одступање од тог типичног художественичког правца ради обрађивања једног новог поља: класичне и стилизоване драме, указује нам се као један веома позитиван и јасан доказ даље еволутивности те одличне уметничке дружине (— о којој понеки критичари тврде да је „већ извршила своју мисију“ и „дала своје“) — и ми га, зато, поздрављамо са искреним задовољством.

Душа те нове тежње је Г-ђа Германова — чијем великом, експанзивном темпераменту, стварно, не одговара атмосфера руског реализма — и она је и узела у руке и створила „Медеју“; не само главну улогу, већ и режију целог комада. Две креације

ošo Lesić, basso-buffo naše opere, odličan
Ti zaslužan član zagrebačkoga kazališta.

— Foto Mosinger, Zagreb —

Tošo Lesić, basso-buffo наше опере, од-
личан и заслужан члан загребачкога ка-
залишта.

Художественици код нас: Н. О. Масалитинов, у "Селу Степан-Чикову", у улоги пуковника. — Краснopol'ska у "Селу Степан-Чикову", као Настијенка.

Художественици код нас: Н. О. Масалитинов, у "Селу Степан-Чикову", у улоги пуковника. — Краснopol'ska у "Селу Степан-Чикову", као Настијенка.

Снимки Д. Глетешић — Београд

које су нам тек откриле целу вредност и моћ те јединствене уметнице, показавши нам је као исто тако гениалну редитељку као и глумицу. Њена је „Медеја“ — мислимо ту и на насловну улогу и на режију — плод и синтеза једног интуитивног, рекли бисмо, готово, религиозног, мистичног преживљавања трагедије и једног преутанчаног и огромном уметничком културом подупираних укуса који је онај доживљај уобличио у једну блештаву и најзналачију артистичку форму. Постављена и развијена је цела трагедија, — дионизијски, у Ничеовом смислу — на музици и из музике. Музика, нека свечана, тајанствена, страсна, и живописна музика (од Г. Подашевског) уводи је и прати је, после, тумачи и бојадише је до краја својим суморним хармонијама и злослатним дисонанцијама. Уз те звукове, или у интервалима, ори се дивна мелодична дикција хора (поједине глумице, наизменце, или и више њих истовремено, према смислу стихова или сценској потреби), чује се нарицање јунакиње жустри говор Јазона и краљева — све у неком зналачки, контрапунктистички спроведеном складу који задивљује, фасцинира. И исти зналачки, музикални склад и у размештају, гестовима и кретању лица која пред експресионистички црним и црвеним небом и усрд једне циклопске, микенске архитектуре (дивне!), чудесно, личе на митске фигуре са неких најлепших архаичких грчких ваза или помпејанских фрески, кадикад и на класичне кипове неких кибела, Веста, Марсова, Тезеја и Софокла или и на младе ратнике са егинског храма. Појављује се она, Медеја, у црном оделу и сибилински покривена неким широким и дугим тмуро црвеним велом који ће, после, када, у првом трзају трагичне страсти, буде открила своје мермерно бледо лице (лице неке лепе Медузе) — који ће, после, лепршати око њене главе, заједно са њеним враним, змијастим увојцима, као неки злокобни мрки пламен, као огањ из јапа калхијске ајдаје. Г. Германова дала је једну митску, надчовечну Медеју, божанску и лепу и у њеној мрачној страховитости, краљицу „из крви Бога Сунца“ још и у њеном крајњем поразу и понижењу, једну Медеју са жестоким покретима Менаде или рањене лафице чији су сваки грцај и сваки крик били најчистија трагика, а свака поза по једно величанствено вајарско ремекдело.

Њени партнери дали су, такође најбоље: Г. Вирубов као Јазон херојски у појави и у тону, Г. Бакшејев од грандиозне краљевске мужевности у улози гордог Креона, Т. Масалишинов достојанствен и топао Есеус, Г-ђе, Кризсановскаја, КрасноЯольскаја и Гречова пластичне и инспирисане фигуре хора; добри, коректни и сви остали.

Успех је био огроман, овације г-ђи Германовој и осталим главним представљаћима, по завршетку представе, беспримерне, бескрајне, триумфалне. У суботу, 11./IV. извођена је (у Манежу) „Битка Живота“ од Дикенса у старој изврсној подели (Г-ђе Кризсановскаја, Гречова, КрасноЙольскаја и Г. Г. Масалишинов, Вируб-

бов и Сјеров у главним улогама), у недељу, 12./IV., поновљена је, са, можда, још већим успехом Гогаљева „Женидба“, у понедељак, 13./IV. „Вишњев Сад“ од Чехова, у уторак, 14./IV., „На дну“ од Горког, у среду, 15./IV. „Браћа Карамазови“.

Тодор Манојловић.

Художественици у Београду

После свога великог успеха па досадашњим представама у београдском Народ. Позоришту, управа Художественог Театра је решила да продужи своје гостовање и после Ускршњих празника са још неколико представа.

Тако ће по празницима дати још три представе у Новој Згради и павестан број представа у Манежу. У Новој Згради даће се „Вишњев сад“, „Медеју“ и „Женидбу“.

Новости са београдске позорнице

Нов Балет

Г. А. Фортунато, шеф београдског балета најинтензивније ради на спремању великог балета «Лабудово Језеро» са музиком од Чайковског.

Премијера ће бити убрзо по премијери Вердијеве опере „Аида“.

Нова оригинална драма

Београдска драмска трупа већ у велико ради на једној новој домаћој драми «У затишју» од г. Дојчиновића.

Писац је још млад и непознат позоришној публици. Саже је узет из недавних ратних времена.

Пирандело на београдској позорници

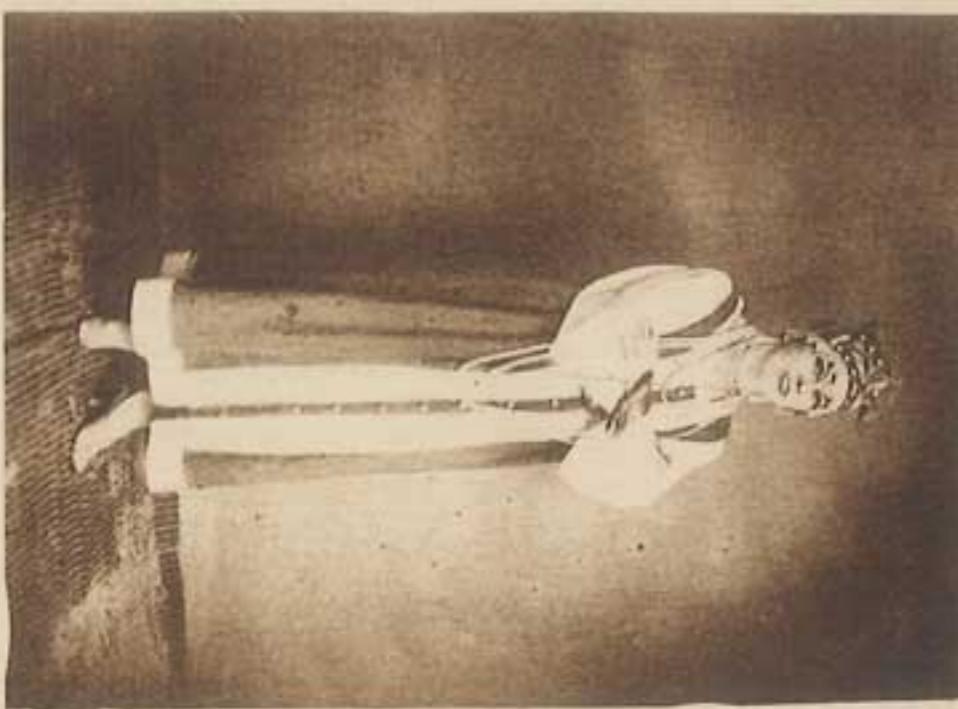
Познато драмско дело «Шест лица траже писца» од славног талијанског драматичара Пирандела, о коме је у нашем часопису више пута до сада било речи, спрема се за београдску позорницу.

Режира г. П. Голја, директор Драме београдског позоришта. Ово ће у исто време бити његова прва режија на београдској позорници.

Гостовање

Београдска Опера у Сарајеву

Београдска Опера, која је са једним својим делом чланова имала леп успех у Нишу, креће ускоро на једно веће и значајније гостовање у Сарајево.

Marta Pospišil u ulozi Ljubave u "Carskoj Nevjesti"; — Drago Hr-
žić kao Grjaznoj u "Carskoj Nevjesti".

Foto Masinger, Zagreb.

Marta Pospišil u ulozi Ljubave u "Carskoj Nevjesti"; —
Drago Hržić kao Grjaznoj u "Carskoj Nevjesti".

Jacques Thibault, virtuoz na violinii iz Pa-
risa, uz sudjelovanje cijelog orkestra Kra-
ljeve Garde, daje koncert 14. maja u no-
voj zgradi beogradskog pozorišta, u korist
fonda za zidanje Glumačkog Doma.

Жак Тибо, виртуоз на виолини из Парижа
уз судјеловање целокупног оркестра Кра-
љове Гарде, даје концерат 14. маја
Новој Згради београдског позоришта, у
корист фонда за зидanje Глумачког Дома.

Тако, целокупан амсамб београдске Опere креће 3 маја за Сарајево, где 5 маја почиње представе. Одлази цео хор, оркестар од 65 чланова и цео балетски кор. Осигурано је пет представа, по београдским просечним ценама. Од диригената путују г.г. Христић, Брезовић и Матачић. Даваће се „Пикова дама“, „Манон“, „Кавалерија Рустикана“, „Пајаци“ и „Кармен“. Даће се и једно балетско вече (Копелија и дивертизми).

Сарајевска драмска трупа гостује такође

За време гостовања београдске Опere сарајевска драмска трупа поделиће се на две трупе, једна ће гостовати у Ужицу, друга у Дубровнику.

Наши уметници на страни

Г-ђа Марковац у Прагу

Наша позната уметница г-ђа Злата Марковац отпуштала је за Праг, где ће гостовати у Народном Дивадлу у Војновићевој «Смрти мајке Југовића» и Софокловој «Антигони». Г-ђа Марковац ће се бавити у Прагу око петнаест дана.

Новосадско Народ. Позориште

Премијера «Холандске Женице»

У низу оперета које се са успехом играју ове сезоне у Новом Саду «Холандска Женица» (Hollandweibchen) заслужује свакако највишу пажњу. По самој форми обраде она је оперета, док по музичкој садржини на неким местима пре личи на какву оперу. Композитор Емерих Калман одступио је овде од своје раније лаке, оперетске мелодије, и пошао другим правцем, обрађујући теке и садржајније мотиве.

Ову оперету превео је и режирао г. Кранчевић. Оркестар је одлично спремљен, и осећала се сигурна рука диригента г. Селинског. Игре је припремио балет-мајстор г. Клеменчић.

Улога принцезе Јуте је тешка. Радост, љубав, испрекивање, слутња, разочарање, бол, горчина неизмерна туга, нада и још многи психички моменти одигравају се у њој. Г-ђа Краљ као да је преживљавала те моменте, као да је она у истини била та легендарна принцеза. Публика је у много тренутака добијала илузију да је ван сцене, што је доста ласкаво за г-ђу Матилду Краљ.

Музика врло интересантна, иде напоредо са покретима. Онај мотив што се објављује у почетку увертире, појављује се у другом чину, када су у Холандији играли заједно Паул и Јута, када Паул од Усингена није знао да игра са својом

законитом женом. У једној холандској игри вешто је протурен маџарски мотив, а у трећем чину, одмах у почетку, јавља се један леп арапски мотив, као одјек нагомилане тuge, или у којем се осећа рефрен мимоишле среће.

Режија је била добра, у целој ствари осећао се континуитет. Од осталих који су суделовали ваља истаћи: г. Писека (као принца Паула од Усингена); г-ђу Оливијери-Илић (као прву дворску даму); г. Очића (као првог министра) и г. Клеменчића (као принчевог личног секретара). Сви су они били добри и одржавали штимунг.

В. Г.

Премијера „Сирана од Бержерака“

Ове сезоне Новосадско Народно Позориште било је до ста активно са својим премијерама, како оперетским, тако и драмским. Међу последњим премијерама долази познато дело чуvenог француског песника, Едмона Ростана, — Сирана од Бержерака. Главну улогу Сирана игра г. Живановић; улогу Роксане игра г-ђа Лескова. Режирање је преузео сам управник позоришта, г. Д-р Брана Војновић. Сирано од Бержерака играл је са успехом 7. ов. мес., на пет дана после премијере «Холандске женице».

Бићољ. Гр. Позориште

Позоришни живот на Југу

Гостовање у Прилепу

Трупа бит. позоришта гостовала је у Прилепу, где је дала шест представа. Представе су ишли овим редом: «Скамполо» (Д. Никодеми), «Смрт мајке Југовића» (И. Војновић), «Хасанагиница» (М. Огризовић), «У новој кожи» (Реј), «Ана Карењина» (Л. Толстој) и «Месечар» (Бисон). Трупа је оставила најбољи утисак на прилепчанце. Од глумаца, највише су се истакли г. г. Аћимовић, Вукомановић, Хет, Живановић, Танић и др. а од глумица: г-ђа Харитоновић, Аћимовић, а највише г-џа Мила Динуловић у улози Скампола.

Гостовање

Г-џа Деса Марковићева, чланица Народног Позоришта у Београду, гостује у Бит. Позоришту отприлике око месец дана. За њено гостовање влада овде велико интересовање.

Морал г-ђе Дулске

Драма, после повратка са гостовања у Прилепу, изнела је као премијеру ову већ доста стару ствар. Успех је био велики; али не због доброг избора комада, већ чисто глумачки и режијски. На првом месту треба похвалити ролу —

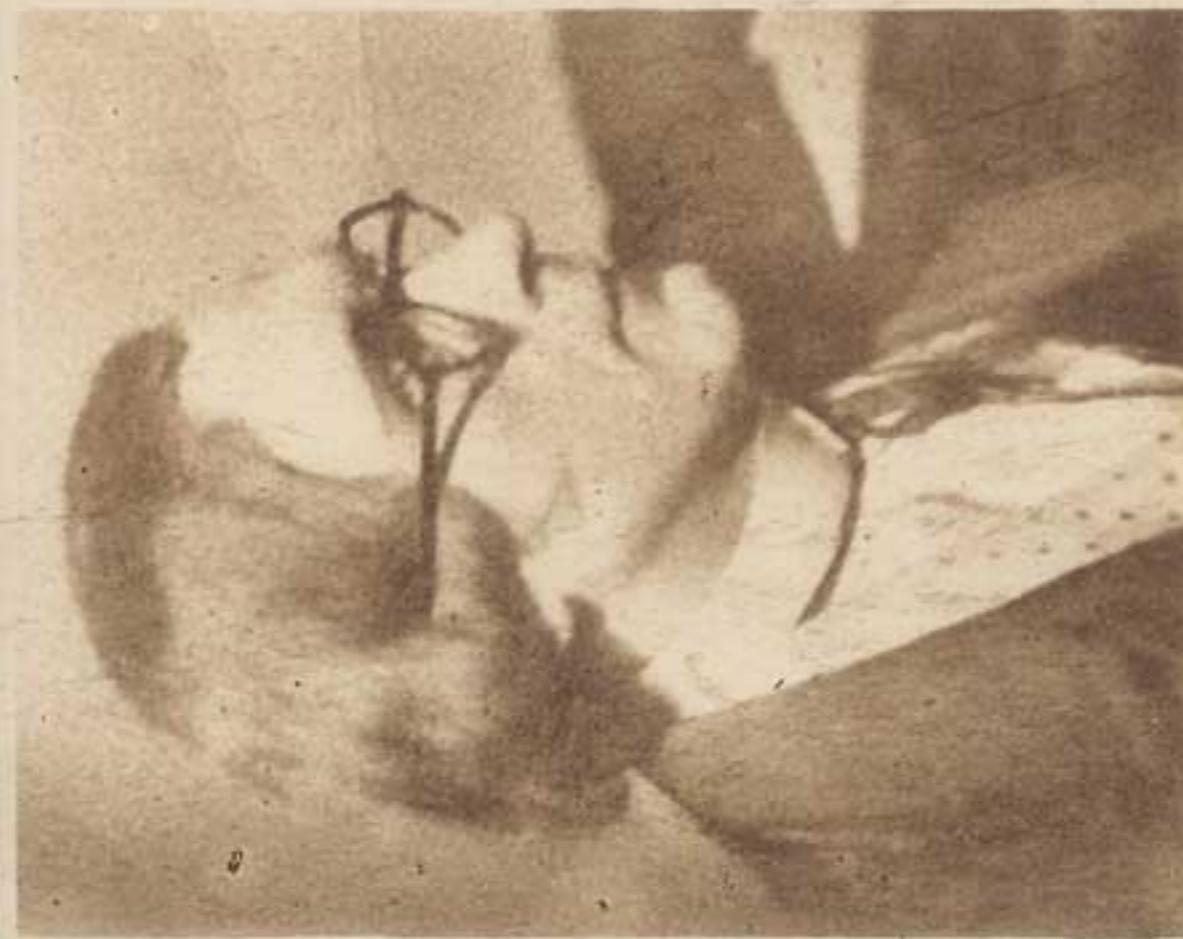

- Художественици у Београду: М. Крижановска у улози Наташа, Грећ и улози Настје, у комаду „На дну“.

Снимци: Љ. В. Гођевач

- Художственици у Београду: М. Крижановска у улози Наташа, и Вера Грећ у улози Настје, у комаду „На дну“.

- Художественици у Београду: В. Васиљев, као Срђоја, и „Селу Степанчикову“. — Р. Шаров, као Бубнов, у комаду „На дну“.

Снимци: Љ. В. Гођевач

Художственици у Београду: В. Васиљев, као Срђоја, у „Селу Степанчикову“. — П. Шаров, као Бубнов, у комаду „На дну“.

пуно детињског инстикта и враголије — г-це Десе Марковићеве, у улози Хеше. Она је те вечери ступила први пут на бит. позорницу и одмах нас је освојила. Њени несташни гестови и детињаста мимика одмах нас је привукла, као кавкав магнет. Од почетка, па све до краја комада била је потпуно у штимуингу. Њена дикција једног ђаволана и покрети једне несташне девојчице, сведочиле су да имамо пред собом глумицу à la Belgrade.

И остали нису далеко изостајали од г-це Марковићеве. Н. пр. г. Хет — у улози Збишке — био је достојан партнери г-це Марковићеве. Режија г. Р. Динуловића добра и потпуно у складу комада.

Репертоар

Бит. Позориште изнеће до конца сезоне ове ствари: «Ђаволов ученик» од Б. Шоа, «Голгота», «Трилби». «У Долини», «Соба бр. 13», «Понон», «Махараџа» и «Дебору».

АГИЛНОСТ ПРОВИНЦИЈЕ

Подринско Повлашћено Позориште

На својој турнеји по источној Србији, ово позориште већ месец дана ради у Пожаревцу са ретким успехом.

Трупа је комбинована од најбољих глумачких снага из обласних и повлашћених позоришта, и под вештом руком редитеља г. Животића, трупа даје ствари из најбољих репертоара.

Од ствари које су у Пожаревцу најбоље прошле, истичу се нарочито Огризовићева «Хасанагиница» и Пецијин «Чвр».

Са европске позорнице

Пикавер у Лондону

Недавно је у Лондону започео своју серију концерата славни енглески тенор Пикавер. Он је последње сезоне ведета бечке опере, и сада гостује у својој земљи, први пут од како је постао славан.

Сви листови износе његову фрапантну сличност са Карузом, и нарочито наглашавају да и ако нема ону ширину и гласну финоску коју је имао његов претходник, ипак Пикавер има глас мohan и ретко пријатан.

Пребацију му још једну ствар, и у томе су сви напреднији лондонски критичари сагласни, да Пикавер, као и многи други велики тенори, певају увек исте ствари Доницетија, Пучинија, Тостија и Леонкавала. И већином само зато што је то био репертоар покојног Каруза.

Усіомене

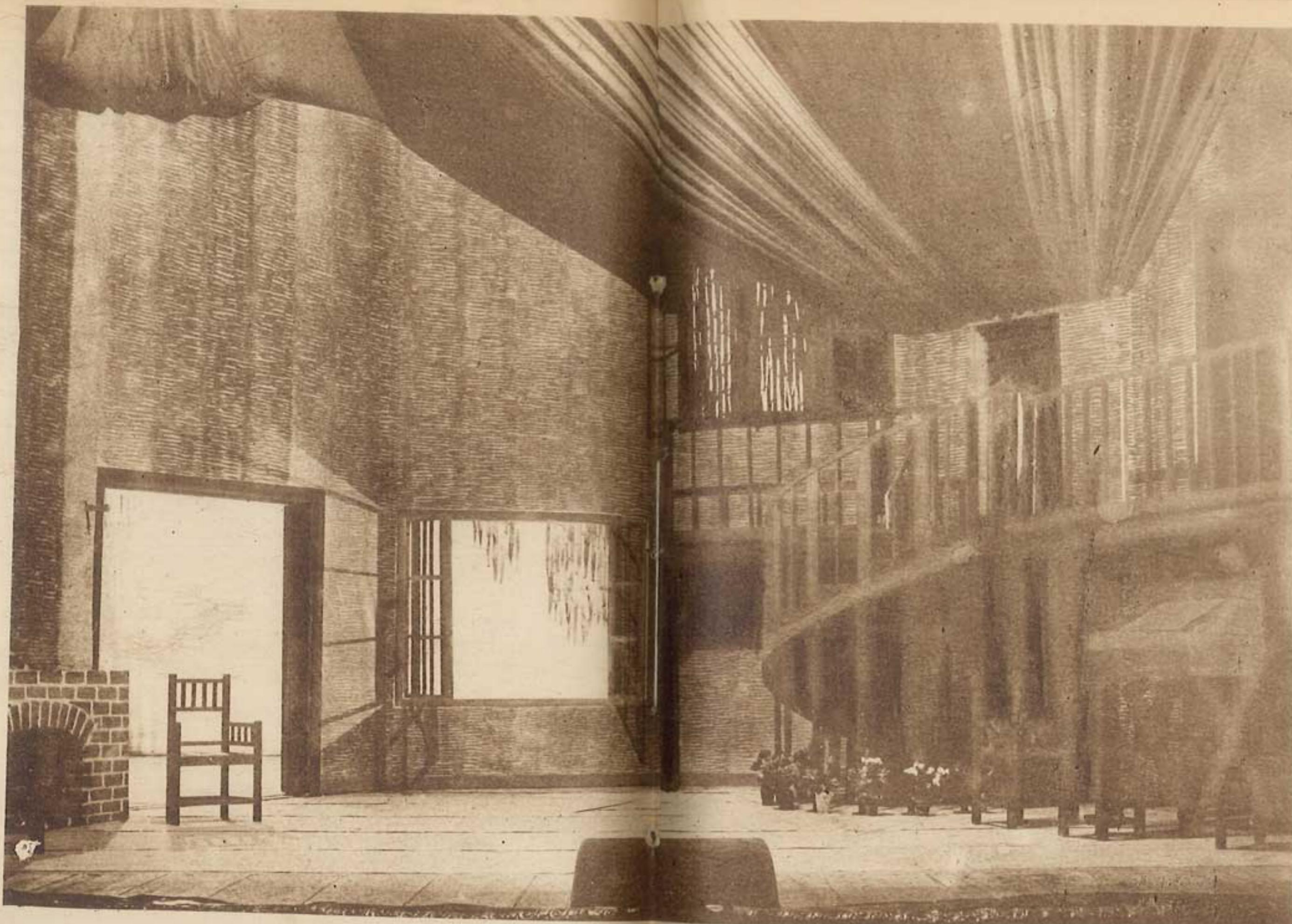
Наша позоришта у Француској II У Ајачију — Корзика*)

Једног кишовитог и ветровитог вечера месеца децембра 1916 године, изашао је тихо и без једне светиљке брод »Амазон« из солунског пристаништа, и бразо се отиснуо на пучину пут Француске. Након пет пуних дана, у први сутон 26. децембра, брод »Амазон« био је примећен са светлеће куле на улазу у пристаниште Ајачио на Корзици. И док се дуги ред електричних сијалица палио булеваром поред морске обале, засађеним тропским биљем и цвећем које код нас само у пролеће цвета, путници са „Амazonа“, српске избеглице и енглеска мисија која их је водила, искрцали су се на тло Француске, на збиља величанствено са своје дивљине и лепоте острво.

Било је око хиљаду избеглица, већином варошких, чиновничких породица и са њима велики број студената. Енглеска мисија која је у Солуну примила на себе бригу о овим српским избеглицама, била је под вођством г-ђе Бонкар, и доцније доказане пријатељице Срба и српске нејачи. Мисија је одмах заузела потребан број празних вила у Ајачију и околини, да смести све избеглице. Међу најмљеним и реквирираним вилама истакао се одмах по величини и елегантности немачки хотел «Швајцерхоф», кога је сопственик — Немац — одмах по објави рата напустио и побегао у Шпанију.

Секретару Енглеске Мисије г. Драгутиновићу, члану Народ. Позоришта у Београду, била додељена дужност да размести све избеглице по хотелима, према њиховом грађанском рангу и потребама. Разместивши простије избеглице по вилама и околини, задржији сву интелигентнију младеж за »Швајцерхов«. На тај је начин некада чисто немачки и „буршевски“ хотел, постао центар српске младежи и њене духовне елите. Чим се наш млади свет мало потхранио, стишао и одморио од ратних тегоба, ту, у просторијама „Швајцерхова“, његовом салону за музику и за лектиру, зачела се прва идеја за образовањем једне уметничке групе, литературно-забавне, и која је мало по мало постала толико јака да је образовала и позоришну дружину, и могла давати позоришне представе и за шире масе. С почетка циљ те уметничке рупе био је само тај, да приређује вечерима музичка села, проткана рецитовањем песама наших познатијих пејсника или чак песама писаних од појединих чланова колоније. На тим селима, сем чланова колоније, присуствовали

*) Види бр. 31 од 29-III-1925.

Са декоративне изложбе у Паризу. Љуба Бабић: Сцена „Величавни рогонја“ (Crommelynck).

— FOTO TONKA, ZAGREB —

Са декоративне изложбе у Паризу. Љуба Бабић: Сцена „Величавни рогонја“ (Кромелунк).

Фото Тонка, Загреб —

су увек чланови Енглеске Мисије, представници Француских власти и доста најотменијег света из Ајачија и околине.

У колонији је било четири професионална глумца г. г. Драгутиновић, Срдановић и Достанић и г-ђа Минић из Осека. Уз припомоћ енергичне младежи они почну припремати, а између њих нарочито г. Драгутиновић, који је својим секретарским положајем у колонији, могао учинити све што је било потребно за позориште.

Једино драмско дело које се на Корзици могло наћи било је „Видо“ у издању Књижевне Задруге, својина једног побеглог учитеља. Дело је одмах преписано и улоге раздане по подели Драгутиновићевој. Хор и музику за хор спреми г. Шијачки, учитељ музике. Декора је било доволно у лепој позоришној згради у Ајачију. Она је у то време иначе била празна и француске општинске власти уступиле су је драговољно Србима. Што се тиче костима, ту је већ било теже, али се и томе брзо доскочило. Међу избеглицама било је доста кројача који почеше одмах шити костиме. За опрему и материјал од кога је направљено десет богатих народних костима, Енглези су подијели трошак а он је изнео око две хиљаде франака, за оно време прилична сума. Ти су костими, после представе, раздани суделовачима за успомену.

Дакле, одмах се почело озбиљно радити. Пробе су држане у „Швајцерхофу“ а после ње три у самом позоришту.

С почетка је режија и иницијатива спремања била у рукама г. Драгутиновића. Али убрзо по почетом спремању, приспе у Ајачио с Крфа г. Милорад Петровић, познати и уважени тад. члан београдског Народ. Позоришта. Г. Драгутиновић уступи одмах свом старијем и искуснијем колеги режију комада, као и улогу Маринка, која је раније била дата за невољу једном учитељу. Г. Петровић у размаку времена које се још имало до представе, учинио је све што се могло да режија буде изведена што боље.

У дане 7 и 8 марта 1916 године у позоришту Светог Габријела, на Наполеоновом Булевару, дате су две представе комада „Видо“.

Подела улога учињена је овако: г. г. Милорад Петровић играо је Маринка, Драгутиновић Здравка, Срдановић Максима и г-ђа Минић Живану. Остале улоге биле су у рукама дилетаната, од којих су се нарочито истакли: г-џа Зага и Јела Лукић, г. г. Михаиловић, Милош Недић и г-ђа Шијачки. Хором који је бројио око педесет лица, управљао је и пратио на клавиру г. Шијачки.

Представе су одржане под патронажом г. Анрија, префекта Корзике, његове госпође, затим првих дама, Французија и Енглескиња. У томе одбору биле су и три наше г-ђе Олга Богдановић, Букић и Триковић. Представе су приређене у корист друштва француских ратника и рањеника са Кор-

зике. На тај су начин српске избеглице хтели да покажу Французама да осећају колико су им дужни за њихов срдачан пријем.

И ако је учињена велика реклами за прву представу и публика већ донекле била припремљена на њу, ипак је она изазвала живу сензацију. Французи су били необично изненађени представом, која је била врло добра и на уметнички начин изведена.

Присуствовали су префект и све власти у парадној униформи. Сала је била препуна српске и домаће публике. За време представе било је међу нашим женским светом мало и плача, иззваног сећањем на далеку отаџбину. Французи су били изненађени лепотом наших арија. Цвеће и букети бацани су у толикој мери, да је позорница у првом чину „Виде“ формално била засута цвећем.

Сутрадан по премијери био је банкет у свечаној сали префектуре. На банкету су биле све месне власти, чланови највиђенијих породица из града и околине, познатије избеглице, и сви представљачи у костимима. Сви присутни, сакупљени око свечаног стола, фотографирани су за успомену.

У замени за програм, израђен на свили и богато урамљен, који је префекту поднесен за успомену г. г. Драгутиновић и Срдановић добили су писмене захвалнице од стране префекта за успело приређено вече, као и за морални успех који је представом постигнут. И данас још, у главној сали префектуре у Ајачију висе урамљене па почасном месту свечани програм представе „Видо“ и увеличана фотографија банкета у част успеха на представи.

Позоришна критика по корзиканским листовима била је одушевљена игром наших избеглица. Тако лист „Млада Корзика“ од 11 марта 1916. каже између осталог: „Сви су глумци били на висини својих улога. Честитамо нарочито г. Петровићу, који је играо улогу Маринка, са много природног покрета и животне енергије правог уметника; г. Срдановићу, на неодоловљивој комици у улози Максима, и т. д. Тако исто „Коломбо“ лист из Ајачија, писао је необично похвално о репрези „Виде“.

На два месеца пред сам полазак г. г. Драгутиновића и Срдановића са Корзике (г. Милорад Петровић био је већ отпутио натраг за Солун), даван је „Видо“ и по трећи пут, на дан 17 маја исте године. Публика је сама тражила да се још једном да „Видо“, пре но што наши глумци напусте Корзiku.

Тако је и трећа представа „Виде“ прошла са истим успехом. Улогу Маринка (раније играо г. М. Петровић) играо је овога пута г. Достанић. На овој представи све школе из Ајачија имале су бесплатан приступ.

H. Tr.

Hudožestvenici kod nas: Levickaja, kao Peripelitica, u „Selu Stepančikovu”. — Komisarov u komadu „Na dnu”. — G-še Marija Bahareva i Skrjabinova, kćerka znamenitog ruskog skladatelja.

Художественици код нас: Левицкаја, као Перипелитица, у „Селу Степанчикову“. Комисаров у комаду „На дну“. — Г-ше Марија Бахарева и Скрјабинова, ћерка чувеног руског композитора.

Доки смишава: Љ. В. РОЂЕВАЦ

Miloš Žec kao Stanač u Dobroničevom „Diptihonu“; — Josip Rijavec kao Gjivo u Dobroničevom „Diptihonu“ u zagrebačkom Narodnom Kazalištu.

— Foto Tonke, Zagreb —

Stanac u Dobroničevom „Diptihonu“; — Јован Јаковљевић као Биљко у Dobroničevom „Diptihonu“ у загребачком Народном Казалишту.

Анекдоте

Нервозан човек

Ахил, велики париски глумац из педесетих година прошлога века, није волео да чује ни најмањи шум у сали док је играо своју улогу.

Физички необично снажан, готово цин, уливао је страх код публике која га је познавала, јер је имао обичај сићи у партер да се разрачuna са немирном публиком.

Једнога вечера, док је Ахил играо улогу некаквог грофа и немарно разговарао са својом партнерком, један дечак у оркестру ломио је зубима орах, слушајући ипак Ахилов говор.

Нервозни Ахил примети крцкање у оркестру, приђе у говору лагано рампи и усред свог монолога рече:

— Хеј ви доле, хоћете ли да ја сићем доле? Престаните с шушкањем...

А један гласић сав преплашен одговори:

— Нисам ја то, госпон' Ахил!

— Добро, добро, настави Ахил. Кад се сврши видећемо...

Зато одмах прибравши се, галантно се окрене партнерки:

— Ви рекосте, грофице...?

Како је велики Корнеј почeo да пише

Недавно је изашла из штампе једна нова књига о првим покушајима великог француског писца трагедија Пјера Корнеја. У њој се врло живо износи како је овај доцније класични писац француски, почeo да пиše своје бесмртне трагедије.

Пјер Корнеј живeo је у своме месту рођења Руану, старој и лепој вароши на Сени, и ретко је долазио у Париз. Ту је он у младости био адвокатски писар, а доцније и адвокат, док га Мазарен није увео у Академију, као једног од њених првих чланова, јер је она баш у то време била основана.

Можда Корнеј никада не би ни почeo да пиše да некако око 1629 године не задржа се у Руаму једна путујућа позоришна трупа, коју је предводио познати ондашњи глумац Мандори, Корнеј је гледао редовно представе овог позоришта. Ј како нам податци сада говоре, Корнеј није посећивао та позориште само због представа, већ више због једне лепе младе глумице. Да би се њој могao приближити и обратити нечим пажњу на себе, јер је Корнеј био ружан, сиромашан и доста неугледан младић, било му је потребно нешто нарочито што није могла остала публика која је облетала око глумице. Али сиромах Корнеј није имао баш ништа: нити је био племић ни богат, а глумац није могао бити чак је и на то помишљао — јер је имао велику породицу

коју је требало издржавати, и која је живела у буржоаском духу, далеко од сваке помисли да им син оде у глумце, који онда нису имали никаква права у друштву.

Тако се Корнеј реши да пише. Док је трупа Мондоријева била у Руану, он напише своју прву трагедију „Мелита“, и преда је Мондорију баш на самом поласку трупе за Париз. Мондори је прочита и прими. Тако се Корнеј приближио оном коме је хтео, а и неслутећи започео сјајну епоху француске класичне трагедије.

И ако већ стар, славан и богат, Корнеј је још једном имао сличну авантуру: заљубио се опет у једну младу глумицу. Том приликом, исмејан од ње, јер је она симпатисала више младе људе но једног шесетогодишњака — ако славног Корнеја, он је написао оне своје познате „станце“, у којима прориче на дирљив начин „да и она, и ако сада лепа и румена, када буде имала његове године, неће ништа боље изгледати од њега.“

Из филмског света

Биоскоп пре 7000 година

Извесна открића лондонског филмског стручњака Виљема Деја пробуџила су велико интересовање, наиме он тврди да су Кинези још пре 7000 година били мајстори и имали неку врсту биоскопа. Наравно пису ту били данашњи начин снимања, и филм од целулоида већ известан трик помоћу разних сенки. Ова кинеска «силуетна» уметност састојала се у томе што су од белог пергамента прављене разне силуete чије се кретање постизавало разним светлосним ефектима.

Јубилеј Фокс филма

Ових дана „Fox Film Co“ у Њујорку прославио је своју двадесетогодишњицу оснивања. Свечаност је трајала 7 дана и учесници су се веома пријатно провели на овој оригиналној прослави. Режисери Фокс Филма Гордон Едвард и Ерист Трукс одржали су успела предавања о филму и његовом развоју.

Присутнима су приказани и најновији „Fox“-филмови. Рекорд и опште признање пожњео је филм „Храм Венуса“, изврсна легенда у којој играју — како бар новине тврде — 1000 америчких лепотица.

Cata Gattin-Dujšin: Portret (ulje) Dubravka Dujšina u ulozi Don Luisa Calderonove „Gospodje djavolice“.

— Foto Tonka — Zagreb —

Pero Orlić: „Judit“ (ulje). Povodom izložbe u Salonu Ullrich u Zagrebu.

Перо Орлић: „Јудита“ (уље). Поводом изложбе у Салону Улрих у Загребу.

Kazalište i literatura

Ako hoćete, možemo početi onako kao u prići:

Bio tako jedan pisac, nadobudan, mlad, talentiran i tako dalje. I pisao je lirske pjesme i te su se pjesme mnogo svidjale. I pisao je novele i te su se novele mnogo svidjale. I pisao je romane i njegovi su se romani mnogo svidjali. I onda se odlučio da piše drame. Ali drama se njegova, prva njegova drama nije svidjela i on je doživio neuspjeh. Zašto? Zato, jer nije poznavao teatera. Kritičari su doduše kroz zube promrsili, da u njega ipak ima ovde ondje dramske krvi, da ima finih opažanja, nastrojenja i tako dalje. Ali drama kao drama nije uspjela. Nije uspjela zato, jer dobru dramu može da napiše čovjek, koji se srastao s teaterom, čovjek, koji ga dobro poznaje, koji je u duši i pjesnik i glumac i režiser u istoj osobi.

Nekoć su još nekako mogle da se gledaju i da uspijevaju drame, koje su bile t. zv. literatura, nekoć, kada se uzimao kao odlučan momenat literarni kriterij, a ne pozorišni. Bilo je dosta donijeti jedan ugodaj, jedno nastrojenje, jednu lirsku pjesmu dijalogiziranu ili jednu novelu dramatiziranu, pa ako je donosila kakav problem, koji je bio u modi, socijalni ili psihološki, — kritičari su djelu aplaudirali. Ali publika se dosadjivala i glumac se dosadjivao mučeći se tekstrom, u kojem nije bilo uloge. Jest, uloge! Glumac je instinktivno osjećao, da su sve te fraze o nastrojenju, ugodaju, lirskom raspoloženju, crtanju ambijenta, koje mu nikad nisu dale prilike, da cikne i podvikne, da prošapće i proplače tih i u sav glas, da se razbijesni i da zaurla, da pokaže, kako zna iznijeti i najtiše osjećaje čovjekove i najbesnije strasti — on je instinktivno osjećao, da je sve to varka, literarna momentana pomodna, u ono vrijeme, varka, koja je štetna i teatru i glumčevoj umjetnosti. Jer njemu je — glumcu — moralo biti do Boga krivo, kad je morao u nekim t. zv. dramama nekih naturalističkih pisaca, kroz cijeli komad ili šapćući ili u po glasa izgovoriti svoju ulogu, kojom nije imao nikad prilike pokazati da je grlat, da zna pjevati i fortissimo i da u njega ima bijesnih strasti i velik rezervoar osjećaja, u kojem sve ključa, vrije, kipi, u kojem se propinju bijesovi i lome i tutnje i u kojem ima i blagorodnih čuvstava i plača i suza i smijeha i radosti.

Dramski pisac teba da se obazire na glumca i da misli na njega. Jer glumac je glavno u teatru. Ovo treba smjelo i otvoreno istaći, bez obzira na one, koji u prvom redu ističu t. zv. literaturu i teatru, a koji su apsolutno na krivom putu terorizirajući tom svojom t. zv. literaturom i publiku i pisce, one pisce, koji se usudjuju emancipirati od njihova upravo profesorskog literarnog teatra, hoteći biti samo teaterski pisci, pišući samo za kazalište, koje im je jedina svrha, pišući za kazalište kao i Eshil i Sofoklo i Euripid i Plaut i Ferencije i Moliere i Shakespeare.

Ovo i ovakovo nastojanje shvaća se kod nekih kritičara, estetičara i literarnih historičara kao minus umjetničke vrijednosti, kao

nešto izvan umjetnosti, jer je po njihovom mišljenju izvan te njihove jedino spasavajuće literature, u koju oni sasvim ozbiljno kao nešto vrlo umjetnički vrijedno trpaju sve te kojekakve t. zv. knjiške drame, koje se nikad ne prikazuju ili ako se prikazuju, publika kod njih zijevo, koje ne mogu da uspiju i za koje, kada se štampaju i metnu u biblioteku, ne će više ni vrag zapitati.

Pisati pozorišne komade — to je po mišljenju svakih tobože umjetnički posao; pozorišne komade i pozorišne pisce ovi ne uvrštavaju u literaturu. A ipak napisati valjan pozorišni komad — to je umjetnost. I ono, što je pisao i Plaut i Moliere i Shakespeare, bili su pozorišni komadi, što ih je napisao glumac za pozornicu, kazališni čovjek za svrhe kazališne, a nikakve literarne: literatura im nije bila ni nakraj pameti. A ipak poslije su literarni historičari te njihove pozorišne komade proglašili klasičnima i njih klasičnim pišcima.

Publika ide u kazalište, da vidi glumca, a ne da sluša pisca, a najveći dio njegovih i ne zna pisca ni imena nego vodi računa samo o naslovu drame i o glavnim i zgodnim ulogama.

Kao što vidi, dramski je pisac usko vezan s kazalištem i on mora da bude dobar pozorišni pisac, hoće li, da njegovo djelo živi na pozornici. Kazalište i literatura mogu da idu uporedo, a mogu da se i razilaze; Kazalište živi svojim životom i ono je danas samo sebi svrhom. Vrijednost kazališta danas se ne prosudjuje po tom koliko ono donosi literature i koliko služi literaturi, nego po tom, na koliko je visini njegova glumačka umjetnost. Pozorišni kriterij ima biti najmjerodavnije kod prosudišnja svake drame, jer je ona i napisana zato, da živi na pozornici: one drame, koje nisu podesne za pozornicu i koje nemaju pozorišne krvi, obično i nisu dobre drame. Pa i ako budu štampane, leže zaprašene po bibliotekama ili gdje god na tavanu i nitko ih ne čita; jer drame se ne pišu za čitanje nego za prikazivanje na pozornici, gdje će ih istom pravim životom oživjeti režiser i glumci.

Jozza Ivakić.

Pirandello o sebi

PIRANDELLO O SEBI.

U razgovoru sa saradnikom „Giornale d'Italia“ rekao je Luigi Pirandello ovo:

„Moj umjetnički „Vjeruju“ je otprilike ovaj:

Predočiti život u njegovom nastajanju kao neopipljiv flujdu, koji se ne da pobliže definirati i koji se sastoji samo od sitnih determiniranih elemenata. Ja ih označujem kao „izvjesnost“, ali oni se iz časa u čas i od čovjeka do čovjeka nalaze u besprekidnoj mijeni i nejrestanoj preobrazbi.

Površne nature drže se tih „izvjesnosti“ i misle, da su već time shvatili pravu istinu. Ali to nije, ništa drugo, nego samo iluzija. Već

Franjo Jurčić, inspicijent opere 'Narodnog Kazališta' u Zagrebu, proslavio je 30. godišnjicu svoga rada 18. IV. o. g. u intimnom krugu udruženoga članstva Narodnog Kazališta.

Фрањо Јурчић, инспицијент опере Народног Казалишта у Загребу, прославио је 30. годишњицу свога рада 18. IV. о. г. у интимном кругу удруженог чланства Народног Казалишта.

Variétè „Kasina“ u Beogradu ističe se i ovog mjeseca sa svojim zanimljivim i umjetničkim programom: Jim, kralj smijeha; 5 karpati, odlični igrači; Jim Stoni, srpski komičar-kupletista; Helly i Harry Roys, Cow-boyski igrači.

Варијете „Касина“ у Београду истиче се и овог месеца са својим интересантним и уметничким програмом: Ђим, краљ смеха; 5 Карпати, одлични играчи; Ђим Стони, српски комичар-куплетиста; Хелли и Харри Ројс, ковбојски играчи.

u slijedećem trenutku ova sigurnost nije ista, ona se ukazuje u jednom drugom obliku i u drugom značenju.

Moje djelo „Svatko na svoj način“ jedno je konstruisano prikazivanje mojih nazora, koje je sazdano od svijetla i sjene od pozitivnoga i negativnoga.

S toga razloga živi svatko od nas svojim zasebnim životom, koji se ne može nikada da posvema identificirati sa životom drugih.

Što se tiče „pesimizma“, koji prouzrokuje nepovjerenje spram života, to je moje shvatanje u vezi sa umjetnošću prosto od toga.

Čovječju suđbinu shvaćam kao vječnu borbu između života i forme. Život je trajno gibanje i beskrajan, dok je forma u strogo određenim granicama ograničena.

Kada bi se čovječji sluh u izvjesnoj formi iscrpio i iskristalizirao, to postojanje ne bi imalo više nikakovog opravdanja. To bi značilo smrt ljudiha. U neku ruku ja sam optimista, to jest, ja nastojim da predočim ljudima vječnu mijenu njihova bivovanja, koja je temelj njihove ljubavi i njihova nagona za samoodržanje.

Optuživalo me se zbog „cerebralizma“. Kao da se može živjeti bez mozga! To predbacivanje korijeni se na jednoj zbrkanosti pojmove. Dok je čovjek „životinja“, on ima slike osjećaje: radost, strast, želja i bol. Želio sam da otvorim oči slijepima i mislio sam, da se čovjek može da spozna u svojoj najdubljoj boli, da može da uvidi kakav je kao u fiktivnom ogledalu, u odrazu svojega mozga.

Kritičari zamijenili su zrcalo s onim, što se u njem reflektira, pa su stoga smatrali moj močak glavnim akterom mojih drama, a da nisu uzeli u obzir osjećaje, koji se u njem nalaze.

Moj je život ispunjen ratom u studijem. Moja su djela daleko od toga da budu improvizacije. One su rezultat dugog duhovnog razvijanja.

Živim odijeljen od svijeta i znam samo za svoj rad i za svoju umjetnost.

S politikom se principijelno ne bavim. Ako sam se ipak u posljednje vrijeme priklonio fašizmu, to me kod toga vodi samo pomisao, da Mussoliniju pomognem kod obnove i izgradnje naše demovine“.

Bilješke

PRIMJER UMJETNIČKE SAVJESTI.

U ovom broju donosimo sliku zaslužnoga člana i veterana naše zagrebačke opere g. Toše Lesića, koji već preko 40 godina djeluje kao njen član. Skroman i ne znajući da si pravi reklamu, on je kroz tih četrdeset godina ostao više vrijedan, sposoban, nego razvikan. Dobro poznat u zagrebačkim građanskim krugovima i obiljubljen medju svojim drugovima, on gleda vedro na život i umjet-

nost, a kao pravi teaterski čovjek, on mu još uvijek služi odano i krepko.

Ovom zgodom moramo da zabilježimo jedan naročiti primjer umjetničke savjesti s njegove strane. — Naš g. Toša u posljednje dane umorar i bolestan i teško nahladjen nastupao je spremno i bez prigovora u svim svojim ulogama samo da omogući predstavu. — Njemu njegova umjetnička savjest nije dopuštala, da se zbog njega otkažu predstave. — Rijedak i hvale vrijedan primjer.

SALON ULLRICH.

Od 15.—25. otvorena je izložba uljenih slika i linoreza, našeg akademskog slikara g. prof. Pere Orlića.

DVRIJE PREMIJERE.

Ovaj tjedan iznosi zagrebačko kazalište opet dvije premijere. Jedna je 23. o. m. i to Molnarovu dramu „Liliom“, a druga 24. o. m. u tuškanačkom kazalištu premijera domaće operete „Pierot Ilo“ od Ive Tijardovića.

Художественици у Београду: Pavel Pavlov као Foma Fomić u комаду „Село Stepančikovo“.

Художественици у Београду: Павел Павлов као Фома Фомић у комаду „Село Степанчиково“.

— Снимак Д. В. Гођевца — Београд.

Одговорни уредник Никола Трајковић. Власник „Илустрација“ Београд-Загреб. Годишња претплата 180 динара; полугодишња 90 динара; тромесечна 45 динара. Претплата се шаље у Београд, Космајска улица, 22. „Макарије“ А. Д. Земун. Odgovorni urednik: Nikola Trajković. Vlasnik „Ilustracija“ Beograd-Zagreb. Godišnja pretplata 180 dinara; polugodišnja 90 dinara; tromesečna 45 dinara. Pretpisala se šalje u Zagreb, Narodno Kazalište, „Makarije“ A. D. Žemun.